ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JOSEPH GAND της 3ης Φεβρουαρίου 1966*

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Σύμφωνα με το άρθρο 91 του κανονισμού διαδικασίας, το Δικαστήριο δεν υποχρεούται σήμερα να αποφανθεί παρά μόνον επί του λόγου απαραδέκτου που η Επιτροπή της ΕΟΚ αντέταξε στην προσφυγή που άσκησαν ενώπιόν του η εταιρία Lütticke και δύο άλλες γερμανικές επιχειρήσεις.

Είναι γνωστό τι προκάλεσε την επίδικη διαφορά. Οι τρεις αυτές εταιρίες, οι οποίες εισάγουν γάλα σε σκόνη προερχόμενο από χώρες της Κοινής Αγοράς, εκτιμούν ότι η είσπραξη από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εξισωτικής εισφοράς του φόρου κύκλου εργασιών κατά την εισαγωγή του προϊόντος αυτού συνιστά, από την 1η Ιανουαρίου 1962, ημερομηνία ενάρξεως του δευτέρου σταδίου, παραβίαση της Συνθήκης της Ρώμης. Δεδομένου ότι οι ανεπίσημες ενέργειές τους δεν τελεσφόρησαν, έκαναν χρήση της διαδικασίας του άρθρου 175. Στις 15 Μαρτίου 1965 ζήτησαν από την Επιτροπή:

1) να λάβει απόφαση (einen Beschluß fassen) περί του ότι η επιβολή της επίδικης εξισωτικής εισφοράς συνιστούσε παράβαση του άρθρου 95 της Συνθήκης,

2) να κινήσει κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας τη διαδικασία του άρθρου 169 με σκοπό την κατάργηση της επίδικης εισφοράς από 1ης Ιανουαρίου 1962 — να παράσχει προηγουμένως τη δυνατότητα στο εν λόγω κράτος να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του, και αν αυτό δεν συμμορφωνόταν προς τη γνώμη της Επιτροπής εντός της ταχθησομένης προθεσμίας, να «ενεργήσει κατά το άρθρο 169, δεύτερη παράγραφος», δηλαδή να καλέσει το Δικαστήριο να διαπιστώσει την εκ μέρους του υπολόγου κράτους παράβαση των υποχρεώσεών του,

3) οι προσφεύγουσες ζητούσαν, τέλος, να ενημερωθούν για τη συνέχεια που θα δινόταν στα αιτήματα που ανέλυσα.

Ύστερα από μία απάντηση όπου τους εζητείτο να περιμένουν, έλαβαν στις 17 Μαΐου 1965 επείγον έγγραφο που υπέγραφε ο γενικός διευθυντής «Ανταγωνισμού» και του οποίου το πλήρες κείμενο παρατίθεται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίω συζήτηση. Ο ανώτερος αυτός υπάλληλος επισημαίνει ότι, μειώνοντας την εξισωτική εισφορά από 4% σε 3% από 1ης Απριλίου 1965, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έθεσε τέρμα στην παράβαση του άρθρου 95, πρώτο εδάφιο, «την οποία η Επιτροπή της ΕΟΚ είχε διαπιστώσει και επικρίνει». Επομένως, η Επιτροπή δεν εκδήλω-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

σε προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία την εμμονή της στην ανάγκη μειώσεως του ποσοστού της επίμαχης εισφοράς αναδρομικά από 1ης Ιανουαρίου 1962. Εξάλλου, δεν πιστεύει ότι η εξισωτική εισφορά αυτή καθεαυτή συνιστά παράβαση του άρθρου 95 και, επομένως, δεν κρίνει αναγκαία νέα επέμβασή της. Το έγγραφο τελειώνει ως εξής: «Άλλωστε, η Επιτροπή επιθυμεί να παρατηρήσει ότι η πληροφορία αυτή σας παρέχεται χωρίς να αναγνωρίζεται η ύπαρξη σχετικής νομικής υποχρεώσεως. Η δυνατότητα προσφυγής κατά παραλείψεως σχετικά με τις αιτήσεις που υποβάλατε αποκλείεται για τους πελάτες σας σύμφωνα με το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ.»

Υπ' αυτές τις συνθήκες η εταιρία Lütticke και οι δύο από κοινού με αυτήν προσφεύγουσες υπέβαλαν στο Δικαστήριο δύο ειδών αιτήματα. Ζητούν, βάσει του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, την ακύρωση της «αποφάσεως» που περιέχεται στο έγγραφο, το οποίο παρουσίασα συνοπτικά, αποφάσεως που απευθυνόταν σ' αυτές και τους κοινοποιήθηκε. Αν, ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρούσε ότι το εν λόγω έγγραφο δεν συνιστά απόφαση, το συμπέρασμα που θα συνήγετο θα ήταν ότι η Επιτροπή δεν «έλαβε θέση» εντός ευλόγου χρόνου κατά την έννοια του άρθρου 175, δεύτερο εδάφιο, θα υφίστατο, έτσι, εκ μέρους της παράλειψη την οποία οι προσφεύγουσες ζητούν από το Δικαστήριο, με το επικουρικό τους αίτημα, να διαπιστώσει.

Έτσι, η διαδικασία κινήθηκε με όχληση, με «πρόσκληση να ενεργήσει» κατά την έννοια του άρθρου 175. Για να κριθεί, επομένως, η ένσταση απαραδέκτου, πρέπει καταρχάς να προσδιοριστεί το περιεχόμενο του εν λόγω άρθρου της Συνθήκης της Ρώμης. Θα φανεί στη συνέχεια ότι οι δυνατότητες που παρέχει στους ιδιώτες είναι εξαιρετικά περιορισμένες σε σχέση με αυτές που απορρέουν από το άρθρο 35 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, που το Δικαστήριο κλήθηκε συχνά να εφαρμόσει.

Η προσφυγή, την οποία τα κράτη μέλη ή τα άλλα όργανα της Κοινότητας έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν σε περίπτωση που, κατά παράβαση της Συνθήκης, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή δεν λαμβάνουν θέση, προϋποθέτει προηγούμενη πρόσκλησή τους να ενεργήσουν. Αν μετά την παρέλευση προθεσμίας δύο μηνών από της προσκλήσεως αυτής το όργανο δεν έχει λάβει θέση, η προσφυγή δύναται να ασκηθεί εντός προθεσμίας δύο μηνών. Ας σημειωθεί εν παρόδω στο σημείο αυτό ότι η έκφραση «να λάβει θέση» είναι πολύ αόριστη και πολύ γενική.

Το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο, προσθέτει: «Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο υπό τις προϋποθέσεις των προηγουμένων παραγράφων, δύναται να προσφύγει στο Δικαστήριο κατά οργάνου της Κοινότητας το οποίο παρέλειψε να του απευθύνει πράξη εκτός συστάσεως ή γνώμης.» Συνέπεια τούτου είναι ότι το ουσιαστικό αντικείμενο της προσφυγής κατά παραλείψεως, εκ μέρους φυσικού ή νομικού προσώπου, είναι να επιτύχει την έκδοση έννομης πράξεως η οποία, ως εκ της φύσεως και του προορισμού της, πρέπει να απευθυνθεί στον αιτούντα και δεν μπορεί παρά να είναι απόφαση. Αυτό ακριβώς υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας Roemer στις προτάσεις του επί ανάλογης προσφυγής, στην υπόθεση 103/63 Rhenania GmbH κ.λπ. (RsprGH X, σ. 927) η οποία δεν κατέληξε στην έκδοση αποφάσεως.

Παραβαλλόμενη προς το άρθρο 169, η προαναφερθείσα διάταξη αντίκειται στη δυνατότητα ενός ιδιώτη να επιτύχει τη διαπίστωση παραβάσεως εκ μέρους κράτους μέλους μιας υποχρεώσεώς του. Υπό το σύστημα της Συνθήκης του Παρισιού ενέπιπτε στην αρμοδιότητα της Ανωτάτης Αρχής

να προβεί στη διαπίστωση αυτή με αιτιολογημένη απόφαση, κατά της οποίας το κράτος μπορούσε να ασκήσει προσφυγή ως προς την οποία το Δικαστήριο είχε πλήρη δικαιοδοσία. Το Δικαστήριο είχε δεχθεί ότι μία επιχείρηση, που εκτιμά πως ένα κράτος μέλος παραβαίνει τις υποχρεώσεις του, μπορεί να ζητήσει από την Ανωτάτη Αρχή να διατάξει το εν λόγω κράτος να συμμορφωθεί και, σε περίπτωση αδρανείας του οργάνου αυτού, να ασκήσει την προσφυγή κατά παραλείψεως του άρθρου 35 (υποθέσεις 7/54 και 9/54, Groupement des Industries Sidérurgiques Luxembourgeoises, RsprGH II, σ. 55, και υπόθεση 30/59, RsprGH VII, σ. 3).

Η νομολογιακή αυτή άποψη εξηγείται από το γεγονός ότι η προσφυγή του άρθρου 35 υπόκειται στις γενικές προϋποθέσεις της προσφυγής ακυρώσεως που αναφέρονται στο άρθρο 33. Οι ατομικές αποφάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 33, δεύτερο εδάφιο, δεν είναι αναγκαίο να απευθύνονται στον προσφεύγοντα, αλλά απλώς να τον αφορούν. Τέλος, η αιτιολογημένη απόφαση του άρθρου 88 της Συνθήκης ΕΚΑΧ είναι ατομική απόφαση που είναι δυνατόν να αφορά ιδιώτες κατά την έννοια του άρθρου 33, δεύτερο εδάφιο.

μόνο με την απόφαση που καλείται το Δικαστήριο να εκδώσει. Τόσο η πρόσκληση που απευθύνεται στο κράτος μέλος να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του όσο και η αιτιολογημένη γνώμη την οποία προϋποθέτει η προσφυγή στο Δικαστήριο, συνιστούν πράξεις (με τη γενικότερη έννοια της λέξεως και χωρίς να της αποδίδεται συγκεκριμένη νομική σημασία) που λαμβάνονται σε σχέση με το κράτος μέλος και σε καμία περίπτωση δεν απευθύνονται σ' εκείνον που κάλεσε την Επιτροπή να ενεργήσει.

Το ότι το κείμενο του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο, αποκλείει τη δυνατότητα ασκήσεως από ιδιώτη προσφυγής κατά παραλείψεως για μη εφαρμογή κατά κράτους μέλους της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 169, δεν είναι τυχαίο, αλλά οφείλεται στη βούληση των συντακτών της Συνθήκης να καταργήσουν, ως προς τους ιδιώτες, τη δυνατότητα που τους παρείχαν οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 33, 35 και 88 της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Οποιαδήποτε ερμηνεία που θα επεδίωκε να εφαρμόσει την παλιά νομολογία του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της Συνθήκης της Ρώμης θα ήταν ασφαλώς αντίθετη, όχι μόνο προς το γράμμα αλλά και προς τη βούληση των συντακτών της.

Δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ, αντίθετα, η Επιτροπή δεν μπορεί να διαπιστώσει με δεσμευτική έννομη πράξη την παραβίαση της Συνθήκης από κράτος μέλος. Απλώς μπορεί να ασκήσει σχετικά προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, κατόπιν διαδικασίας, ουσιαστικό στοιχείο της οποίας είναι η δημοσίευση της αιτιολογημένης γνώμης, πριν από την οποία πρέπει να έχει δοθεί στο ενδιαφερόμενο κράτος η δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του. Επομένως τα μέτρα που προβλέπει το άρθρο 169 αποτελούν στοιχεία μιας διαδικασίας που αποσκοπεί στην επίλυση μιας διαφοράς μεταξύ της καθής και ενός κράτους μέλους, η οποία τελικά επιλύεται

Θεώρησα καλό να φωτίσω ορισμένες πλευρές των διαδικασιών που προβλέπονται στα άρθρα 169 και 175 διότι και οι ίδιες οι προσφεύγουσες θέλησαν να χρησιμοποιήσουν το δεύτερο από αυτά για να αναγκάσουν την Επιτροπή να κάνει χρήση του πρώτου. Φρονώ ότι τα συμπεράσματα που είναι δυνατόν να συναχθούν ως προς το παραδεκτό της προσφυγής της οποίας έχει επιληφθεί το Δικαστήριο — είτε στο πλαίσιο του άρθρου 173 είτε στο πλαίσιο του άρθρου 175, τρίτο εδάφιο — είναι αρκετά απλά. Παρά τη διαλεκτική δεξιοτεχνία των προσφευγουσών, προτείνω στο Δικαστήριο να δεχθεί την ένσταση απαραδέκτου που προβάλλει η Επιτροπή.

1. Ως κύριο αίτημα, οι προσφεύγουσες εταιρίες ζητούν από το Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση της 14ης Μαΐου 1965, η οποία, ισχυρίζονται, απευθύνεται σ' αυτές και τους κοινοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 1965. Πρόκειται για το έγγραφο με το οποίο ο γενικός διευθυντής «Ανταγωνισμού», απαντώντας στις συγκεκριμένες αιτήσεις που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή στο πλαίσιο του άρθρου 175, δηλώνει ότι η τελευταία δεν θεωρεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία παραβιάζει το άρθρο 95 της Συνθήκης και κατά συνέπεια δεν βλέπει την ανάγκη μιας νέας ενέργειας.

Επανέρχομαι στο άρθρο 173, δεύτερο εδάφιο, που έχει ως εξής: «Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται με τις ίδιες προϋποθέσεις να ασκήσει προσφυγή κατά των αποφάσεων που απευθύνονται σ' αυτό, καθώς και κατά αποφάσεων που, αν και εκδίδονται ως κανονισμοί ή αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν άμεσα και ατομικά.» Δεν νομίζω ότι το επίμαχο έγγραφο μπορεί να προσβληθεί από τις προσφεύγουσες βάσει του άρθρου 173.

Κι αυτό, όχι τόσο, όπως υποστηρίζει καταρχάς η Επιτροπή, λόγω των εξωτερικών γνωρισμάτων του εγγράφου αυτού που δεν επιτρέπουν να χαρακτηριστεί ως απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 173: το ότι συνετάγη σε υπηρεσία της γενικής διευθύνσεως «Ανταγωνισμού», ότι γράφτηκε σε επιστολόχαρτο και φέρει αριθμό πρωτοκόλλου της γενικής αυτής διευθύνσεως, ότι υπογράφεται από τον ενδιαφερόμενο γενικό διευθυντή ιδίω ονόματι και όχι κατ' εξουσιοδότηση, δεν μου φαίνεται αποφασιστικής σημασίας. Από την ίδια πράγματι τη διατύπωση του εγγράφου προκύπτει ότι ο υπογράφων εκθέτει την άποψη της Επιτροπής, ο δε εκπρόσωπος της τελευταίας δήλωσε, κατά την προφορική διαδικασία, ότι η Επιτροπή είχε προηγουμένως εγκρίνει το περιεχόμενο του εγγράφου. Ένα τέτοιο έγγραφο μπορεί να φανεί σε κάποιον όχι πληροφορημένο και λίγο εξοικειωμένο με τις διατάξεις του εσωτερικού κανονισμού του οργάνου, ως κοινοποίηση της θέσεως της Επιτροπής αυτής καθεαυτής και όχι κάποιας υπηρεσίας της.

Το περιεχόμενό του όμως είναι εκείνο λόγω του οποίου νομίζω ότι το επίδικο έγγραφο δεν είναι δυνατόν να συνιστά απόφαση υποκείμενη σε προσφυγή. Αποτελεί αρχή το ότι μια απορριπτική απόφαση δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο προσφυγής παρά μόνον εφόσον η θετική πράξη την οποία η αρχή αρνείται να εκδώσει θα μπορούσε επίσης να προσβληθεί. Στην προκειμένη περίπτωση, η αιτιολογημένη γνώμη που ενδεχομένως θα εξέδιδε η Επιτροπή περί της παραβάσεως εκ μέρους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας των υποχρεώσεών της, η πρόσκληση προς το κράτος αυτό να υποβάλει τις παρατηρήσεις του, η κίνηση, γενικότερα, της διαδικασίας του άρθρου 169, όλα αυτά θα συνιστούσαν προκαταρκτικές φάσεις προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου, όχι όμως έννομες πράξεις που είναι δυνατόν να αποτελέσουν από μόνες τους το αντικείμενο προσφυγής. Το ίδιο ισχύει κατ' ανάγκην και για την άρνηση κινήσεως της εν λόγω διαδικασίας ή διενεργείας των διαφόρων αυτών πράξεων.

Περαιτέρω, το επίδικο έγγραφο δεν συνιστά απόφαση υποκείμενη σε προσφυγή, καθότι δεν επάγεται κανένα έννομο αποτέλεσμα για τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται, τα οποία δεν έχουν σε καμία περίπτωση το δικαίωμα να αξιώνουν από την Επιτροπή να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 169: το όργανο διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη αν κρίνει ότι το κράτος μέλος έχει παραβεί υποχρέωσή του και εφόσον το εν λόγω κράτος δεν συμμορφωθεί προς τη γνώμη αυτή, εντός ορισμένης προθεσμίας, δύναται να προσφύγει στο Δικαστήριο. Σε δύο διαδοχικά στάδια της διαδικασίας εμφανίζεται, επομένως, μία

ελευθερία εκτιμήσεως της Επιτροπής, η οποία αποκλείει οποιοδήποτε δικαίωμα των ιδιωτών να την υποχρεώσουν να αποφασίσει προς ορισμένη κατεύθυνση. Οι προσφεύγουσες αντιτείνουν ότι αφ' ής στιγμής πληρούνται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 169 και ότι δεν έχει διακριτική ευχέρεια παρά μόνο όσον αφορά τη δεύτερη φάση, δηλαδή τα μέτρα των οποίων τη λήψη θα ζητήσει από το κράτος μέλος.

Το θέμα αυτό, που θα μπορούσε να συζητηθεί, έχει μικρή σημασία. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι, ενώ τα άλλα κράτη μέλη μπορούν, κάνοντας χρήση του άρθρου 170, να υποχρεώσουν την Επιτροπή να διατυπώσει αιτιολογημένη γνώμη επί παραβάσεως στην οποία υπέπεσε, κατά τους ισχυρισμούς τους, κάποιο κράτος, υπό προϋποθέσεις που προσεγγίζουν αρκετά αυτές του άρθρου 169, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα αντίθετα στερούνται οιουδήποτε μέσου δράσεως. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, επίσης, ότι σύμφωνα με το σύστημα της Συνθήκης της Ρώμης, μόνο το Δικαστήριο μπορεί να είναι αρμόδιο να εξετάσει αν η αντίληψη της Επιτροπής σχετικά με τις υποχρεώσεις των κρατών είναι ορθή, το οποίο είναι ακριβές. Συνάγουν, έτσι, ότι αφού το Δικαστήριο δεν μπορεί να επέμβει αυτεπαγγέλτως, αλλά μόνο κατόπιν αιτήσεως κάποιας πλευράς, πρέπει οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες στα διάφορα κράτη μέλη να έχουν τη δυνατότητα να προσφεύγουν σ' αυτό. Και στο σημείο αυτό παραβλέπουν το γεγονός ότι δυνάμει ρητών διατάξεων δεν μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή λόγω παραβάσεως κράτους παρά μόνο από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 169, ή από άλλο κράτος μέλος βάσει του άρθρου 170. Ενόψει των ανωτέρω οδηγούμαι να δεχθώ ότι όταν η Επιτροπή αρνείται να κάνει δεκτή αίτηση περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 169, δεν προβαίνει στη λήψη αποφάσεως υποκειμένης σε προσφυγή κατά τους όρους του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο. Είναι αλήθεια ότι αυτό δεν ήταν το μοναδικό αντικείμενο της επιστολής που έλαβαν οι προσφεύγουσες, οι οποίες είχαν ζητήσει επίσης να ειδοποιηθούν για τη συνέχεια που δόθηκε στο κύριο αίτημά τους. Το έγγραφο το οποίο προσβάλλουν αποτελεί επί του θέματος αυτού απάντηση στις αξιώσεις τους, η οποία όμως επίσης δεν υπόκειται σε προσφυγή. Επιβάλλεται στο σημείο αυτό να επαναλάβω τη διατύπωση του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση 103/63, κατά τον οποίο η κοινοποίηση πράξεων τέτοιου είδους «δεν συνιστά παρά παρακολούθημα δευτερευούσης σημασίας, αντανάκλαση της πράξεως αυτής καθαυτής, χωρίς ίδιο νομικό περιεχόμενο», ως προς το οποίο κατά συνέπεια πρέπει να δοθούν από τα δικαστήρια οι ίδιες λύσεις.

2. Έχει επίσης υποβληθεί εκ μέρους των προσφευγουσών επικουρικό αίτημα για την περίπτωση την οποία προέβλεπαν από την αρχή — που θα κρίνατε ότι η επιστολή που τους απεστάλη δεν συνιστά απόφαση υποκείμενη σε προσφυγή κατά τους όρους του άρθρου 173. Στην περίπτωση αυτή θα υπήρχε οπωσδήποτε δυνατότητα αιτήσεως προσφυγής κατά παραλείψεως, σύμφωνα με το άρθρο 175. Αρνούμαι όμως ότι υφίσταται το δίλημμα προ του οποίου προσπαθούν να θέσουν το Δικαστήριο και δεν θα χρειαστεί εδώ παρά να αναφερθώ στα όσα είπα προηγουμένως σχετικά με το άρθρο αυτό.

Η προσφυγή κατά παραλείψεως εκ μέρους φυσικού ή νομικού προσώπου προϋποθέτει ότι η Επιτροπή, κατά παράβαση της Συνθήκης, παρέλειψε, παρότι εκλήθη να ενεργήσει, να απευθύνει στον προσφεύγοντα πράξη πλην συστάσεως ή γνώμης. Όμως, εφόσον οι ιδιώτες δεν έχουν δικαίωμα να προκαλούν κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 169, η άρνηση της Επιτροπής να δεχθεί αίτηση με αυτό το αντικείμενο δεν μπορεί να συνιστά παραβίαση της Συνθήκης.

Εξάλλου, η προσφυγή δεν είναι παραδεκτή παρά μόνο όταν το όργανο παραλείπει να απευθύνει πράξη «εκτός συστάσεως ή γνώμης» δηλαδή — χωρίς να υπάρχει λόγος περαιτέρω διευκρινίσεως — πράξη δεσμευτικού χαρακτήρα. Επιπλέον η πράξη αυτή πρέπει, ως εκ της φύσεώς της, να απευθύνεται στον αιτούντα, να προορίζεται πράγματι γι' αυτόν. Αυτό ασφαλώς δεν συνέβαινε με τα μέτρα των οποίων τη λήψη ζήτησαν οι προσφεύγουσες, τα οποία δεν θα συνιστούσαν έννομες πράξεις δεσμευτικού χαρακτήρα και θα αφορούσαν την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Απόδειξη των ανωτέρω αποτελεί το γεγονός ότι στο τρίτο σημείο της επιστολής τους της 15ης Μαρτίου 1965, ζητούσαν να ειδοποιηθούν απλώς «για τις αποφάσεις των οποίων ζητούσαν τη λήψη με τα 1 και 2 αιτήματά τους» και οι οποίες δεν αφορούσαν παρά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία.

Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 175, δεύτερο εδάφιο, δεν υπάρχει παράλειψη παρά μόνο όταν το όργανο δεν έχει, εντός της προθεσμίας των δύο μηνών, «λάβει θέση», και η διατύπωση αυτή είναι λίγο διαφορετική από εκείνην που απαντάται στο άρθρο 35 της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Δεν μπορεί απ' αυτό άραγε να συναχθεί ότι η άρνηση ενεργείας σύμφωνα με το αιτούμενο συνιστά λήψη θέσεως που κλείνει το δρόμο στην προσφυγή κατά παραλείψεως; Δεν θεωρώ αναγκαίο να δώσω απάντηση στο ερώτημα αυτό προκειμένου να προτείνω την απόρριψη του επικουρικού αιτήματος που έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο.

Τελειώνοντας θα ήθελα να κάνω δύο παρατηρήσεις. Η πρώτη είναι ότι ανεξάρτητα από τη σαφή διατύπωση της προσφυγής, όλες οι ενέργειες των προσφευγουσών από την αρχή αποσκοπούν στο να πείσουν την Επιτροπή να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 169 έναντι της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Εξέθεσα τους λόγους για τους οποίους δεν προσβάλλουν παραδεκτώς την αποχή ή την άρνηση του οργάνου αυτού. Πρέπει να προσθέσω ότι αν το Δικαστήριο έκρινε διαφορετικά και εξέταζε το βάσιμο των αιτημάτων τους, θα έπρεπε να ερευνήσει αν η επιβολή της εξισωτικής εισφοράς του φόρου κύκλου εργασιών κατά την εισαγωγή γάλακτος σε σκόνη συνιστά παράβαση, εκ μέρους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, του άρθρου 95 της Συνθήκης. Έτσι, το Δικαστήριο θα διαπίστωνε, συνεπεία ενδεχομένως αιτήσεως ενός ιδιώτη, παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει ένα κράτος μέλος, χωρίς να έχει ασκηθεί σχετική προσφυγή από την Επιτροπή ή από κάποιο άλλο κράτος μέλος, χωρίς το εν λόγω κράτος να έχει κληθεί να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του, επομένως χωρίς τήρηση των διαδικαστικών κανόνων των άρθρων 169 και 170 της Συνθήκης. Πρόκειται για μία επιπλέον απόδειξη περί του απαραδέκτου τέτοιου είδους αιτημάτων.

Αν, εξάλλου — πρόκειται για τη δεύτερή μου παρατήρηση —, η οδός του άρθρου 169 είναι κλειστή για τους ιδιώτες κατά τη βούληση των συντακτών της Συνθήκης, οι προσφεύγουσες δεν στερούνται κατ' ανάγκην κάθε έννομης προστασίας, αφού έχουν στη διάθεσή τους αυτήν του άρθρου 177. Αυτή δεν είναι καθαρά θεωρητική, όπως δείχνει η υπόθεση 57/65, η οποία κατά παραπομπή του tribunal des finances Saarbrücken υποβάλλει ερώτημα περί της απευθείας εφαρμογής του άρθρου 95 της Συνθήκης.

Προτείνω, συνεπώς, να απορριφθεί η προσφυγή 48/65 ως απαράδεκτη.